

SKLEP O PREIMENOVANJU SLOVENSKEGA NARODNO-OSVOBODILNEGA ODBORA

19. februara 1944.

Zaradi oblikovanja organov narodne oblasti, sklene Slovenski narodnoosvobodilni odbor:

člen 1.

Slovenski narodnoosvobodilni odbor se kot najvišji zakonodajni in izvršilni organ na slovenskem ozemlju preimenuje v Slovenski narodni osvobodilni svet (SNOS) ...

M. Šnuderl, *Dokumenti o razvoju ljudske oblasti v Sloveniji*, Ljubljana, 1949, *Slovenski poročevalec*, leto V, ljubljanska izdaja, štev. 4, marca 1944.

ODLUKA

O ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE KAO VRHOVNOM ZAKONODAVNOM I IZVRŠNOM NARODNOM PREDSTAVNIČKOM TIJELU I NAJVIŠEM ORGANU DRŽAVNE VLASTI DEMOKRATSKE HRVATSKE

9. maja 1944.

Član 1. Na osnovu suverene volje i prava samoodređenja naroda Hrvatske, a u skladu s odlukama donesenim na II. zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije u Jajcu 29—30 studenog 1943, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, kao jedini pravi državni sabor Hrvatske, vrhovni je organ državne vlasti, vrhovno zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo Hrvatske i predstavnik suvereniteta naroda i države Hrvatske kao ravnopravne federalne jedinice Demokratske Federativne Jugoslavije.

Član 2. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske vrši sva prava koja pripadaju Federalnoj Državi Hrvatskoj, u koliko ta prava ne spadaju u nadležnost njegovog Predsjedništva ili narodne vlade Hrvatske.

Član 3. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske sačinjavaju narodni predstavnici Hrvatske bez razlike narodnosti, vjeroispovjesti, rase i političko-partijske pripadnosti, koji su dali dokaza da su vjerni i odani Narodno-oslobodilačkoj borbi svih naroda Jugoslavije i da su nepomirljivi neprijatelji okupatora i njihovih slugu.

Član 4. Zakonodavnu vlast vrši Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske na svojim plenarnim zasjedanjima, a u vremenu između zasjedanja preko svog Predsjedništva.

Izvršnu vlast vrši Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske putem svog Predsjedništva i putem narodne vlade Hrvatske.

Član 5. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske i narodna vlada Hrvatske jesu vrhovni organi državne vlasti u Federalnoj Državi Hrvatskoj. S obzirom na sadašnje stanje razvoja Narodno-oslobodilačke borbe i stupnja izgradnje vlasti u zajedničkoj državi, dok se ne ostvare svi uvjeti za obrazovanje narodne vlade Hrvatske, Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske vršit će privremeno funkciju narodne vlade.

Član 6. Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske bira svoje Predsjedništvo koje se sastoji od predsjednika, 3 potpredsjednika, tajnika, 2 zamjenika i najmanje 25 članova Predsjedništva.

Član 7. Za svoj rad Predsjedništvo odgovara Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske . . .

Član 9. Na području Hrvatske važe zakoni Demokratske Federativne Jugoslavije i zakoni Hrvatske . . .

Član 11. Narodna vlada Hrvatske — odnosno do njenog obrazovanja Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske u funkciji narodne vlade — donosi rješenja i naredbe na osnovu zakonskih odluka Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, a u skladu sa zakonskim odlukama Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije kao i na osnovu rješenja i naredaba Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, te nadzire njihovo provođenje u Hrvatskoj.

Član 12. Narodna vlada Hrvatske — odnosno do njenog obrazovanja Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske — ima pravo da ukida zaključke i naredbe svih Narodno-oslobodilačkih odbora, ako nisu u skladu sa zakonima Hrvatske . . .

Za Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

Topusko, 9. svibnja 1944.

Tajnik:

Dr. Pavle Gregorić, v.r.

Predsjednik:

Vladimir Nazor, v.r.

L. Geršković, *Dokumenti*, 255—256

O D L U K A

CRNOGORSKE ANTIFAŠISTIČKE SKUPŠTINE NARODNOG OSLOBOĐENJA O NARODNOJ VLASTI NA TERITORIJI CRNE GORE

14. jula 1944.

Član 1.

Narodno oslobodilački odbori ponikli kroz narodno oslobodilačku borbu jedini su i osnovni organi narodne vlasti. Ti organi jesu: seoski, varoški i opštinski narodno oslobodilački odbori, sreske i okružne narodno-oslobodilačke skupštine. Na temelju ovih organa narodne vlasti

stvorena je C.A.S.N.O, kao vrhovno zakonodavno i izvršno tijelo Crne Gore . . .

.U Kolašinu 14. juli 1944. godine

Crnogorska Antifašistička skupština narodnog oslobođenja

Sekretar

Predsjednik

Veljko Zeković, s.r.

Dr. Niko Miljanić, s.r.

ČASNO, *Crnogorska antifašistička skupština narodnog oslobođenja*,
Zbirka dokumenata (priredio: Z. Lakić, Titograd, 1975.

PREDLOG ODLUKE O KONSTITUISANJU ZEMALJSKOG
ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA
BOSNE I HERCEGOVINE U NAJVIŠE ZAKONODAVNO
I IZVRŠNO NARODNO PREDSTAVNIČKO TIJELO
FEDERALNE BOSNE I HERCEGOVINE

1. jula 1944.

Član 1.

Na temelju slobodno izražene volje naroda Bosne i Hercegovine, a u skladu sa odlukama donijetim na Drugom zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije na dan 29—30 novembra 1943 u Jajcu, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine na svom Drugom zasjedanju konstituise se u vrhovno zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo, u najviši organ državne vlasti Bosne i Hercegovine, ravnopravne federalne jedinice u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji.

Član 2.

Svoju zakonodavnu vlast Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine vrši na svojim plenarnim zasjedanjima, a između zasjedanja preko svog Pretsjedništva.

Svoju izvršnu vlast Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine vrši preko svog Pretsjedništva i preko narodne vlade Bosne i Hercegovine.

Član 3.

Pretsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine sastoji se od pretsjednika, tri potpretsjednika, sekretara i najmanje dvadeset članova Pretsjedništva.

Član 4.

^ Pretsjedništvo za svoj rad odgovara Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja i Bosne i Hercegovine.

Član 5.

Dok se ne obrazuje narodna vlada Bosne i Hercegovine, funkciju vlade vrši Pretsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine. U tu svrhu stvara se pri Pretsjedništvu potreban broj odjeljenja za poslove državne uprave.

Član 6.

Pretsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine ukida odluke narodno-oslobodilačkih odbora

ra i narodno-oslobodilačkih skupština ukoliko su one u suprotnosti sa zakonom federalne Bosne i Hercegovine i Demokratske Federativne Jugoslavije.

Član 7.

Sve zakonske odluke Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine i njegovog Pretsjedništva potpisuju pretsjednik i sekretar Vijeća. Odluke se objavljuju ćirilicom i latinicom.

Član 8.

Ova odluka stupa odmah na snagu.

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine, Dokumenti 1943—1944, Knjiga I, Sarajevo, 1968, 232—233.

РЕШЕНИЕ

НА АНТИФАШИСТИЧКОТО СОБРАНИЕ НА НАРОДНОТО ОСЛОБОДУЕНЕ НА МАКЕДОНИЈА КАКО ВРХОВНО ЗАКОНОДАТЕЛНО И ИСПОЛНИТЕЛНО НАРОДНО ПРЕСТАВНИЧЕЛНО ТЕЛО И НАЈВИСОК ОРГАН НА ДРЖАВНАТА ВЛАСТ НА ДЕМОКРАТСКА МАКЕДОНИЈА (АСНОМ)

2. августа 1944.

Член 1

Основајќи се на суверената воља и правото на самоопредејение на Народот на Македонија, кои верни толкованија се представителите во оваа Собрание, а во согласите со решенијата донесени на II заседание на АВНОЈ (Антифашистичкото Веќе на Народното Ослободување на Југославија) во град Јајце — 29. ноември 1943 година — Антифашистичкото собрание на Народното ослободување на Македонија (АСНОМ) се конституира во врховно законодателно и исполнително представително тело на Македонија и (на) Македонската држава, како равноправна федерална единица во демократска Федеративна Југославија.

Член 2

АСНОМ (ја) врши законодалната и исполнителната функција на Македонската федерална држава, до колку таа функција не ја префрла на својот Президиум и на Народното правителство на Македонската држава.

Член 3

АСНОМ го образуваат народните претставници, без разлика на народност, вероисповедание, пол, раса и политическо-партијска припадност, кои се даат докажатељство, или ја прихваќаат борбата за самостојатност и слобода на Народот на Македонија и народно-ослободителната борба на сите останати народи во Југославија, а покрај тоа се неопходни непријатели на окупаторот и неговите помагачи.

Член 4

Законодателна власт АСНОМ ја врши на своите пленарни седанија, а во времето меѓу седанијата таа власт ја врши преку Президиумот.

Исполнителната власт АСНОМ ја врши преку својот Президиум и преку Народното правителство на Македонската држава.

Член 5

АСНОМ и Народното правителство на македонската држава се врховни органи на народната власт во македонската држава како федерална единица во федеративна Југославија.

Имајќи (го) пак предвид сегашното развитие на народно-ослободителната борба и степенот на изградуењето на власта во обштата држава, а како уште ги нема сите условија за образуването на Народното правителство на македонската држава, функцијата на Народното правителство ќе ја врши времено Президиумот на АСНОМ.

Член 6

АСНОМ си избира свој Президиум, кој е составен од претседател, два подпретседателя, два секретара и најмалку други 16 (шеснаест) члена.

Член 7

За својата работа Президиумот одговара пред АСНОМ.

Член 8

Сите законодатели решениа на АСНОМ и неговиот Президиум се објавуваат со подписите на председателот и секретарот на АСНОМ, односно (на) неговиот Президиум.

Член 9

На територијата на Македонија важат законите на федералната македонската држава и законите на федеративна и демократска Југославија.

Член 10

До формирањето на Народното правителство на македонската држава при Президиумот на АСНОМ се образува нужен број огдели за разните гранки на државното управление.

Секој оддел се управљава од начелник на одделот. Началникот на одделот ги води работите на одделот, под раководството и контролата на членот од Президиумот, на кого и одговара.

Член 11

Народното правителство на македонската држава, односно до неговото образование Президиумот на АСНОМ, има функцијата на народно правителство, основајќи се на решенијата на АСНОМ, а во согласие со решенијата на АВНОЈ, како и заповедите и решенијата на Националниот комитет на ослободуењето на Југославија, донесе заповеди и решениа и (го) контролира нивното спроведување во македонската држава.

Член 12

Народното правителство на македонската држава, односно до неговото образување Президиумот на АСНОМ, има право да (ги) отфрли заклученијата и заповедите на сите народно-ослободителни одбори, ако не се во склад со законите на македонската држава . . .

Во манастирот „Св. отец Прохор Пчински“, на Илинден, 2 август 1944 година.

За Антифашиското собрание на народното ослободување на Македонија.

Документа за борбата на македонскиот народ за национална држава
(ишеашк: Н. Апектоу Poljашк1), Скопје, 1981, 391—392.

O D L U K A

O KONSTITUISANJU ANTIFAŠISTIČKE SKUPSTINE NARODNOG OSLOBOĐENJA SRBIJE KAO VRHOVNOG ZAKONODAVNOG I IZVRŠNOG ORGANA DRŽAVNE VLASTI DEMOKRATSKE SRBIJE

11. novembra 1944.

... Glavni narodnooslobodilački odbor Srbije, osnovan novembra 1941. u vatri prvog ustanka, i koji je za tri godine rukovodio borbom naroda u Srbiji mora pretrpeti takve promene da se formira u jedno takvo narodno predstavničko telo, koje će moći da odgovori svom današnjem zadatku: zadatku da bude najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko telo i vrhovni organ državne vlasti demokratske Srbije kao federalne države u sastavu demokratske federativne Jugoslavije.

Na osnovu toga, na osnovu suverene vojske srpskog naroda, izražene i u sastanku ove Velike skupštine, na osnovu prava srpskog naroda da sam odluči o svojoj sudbini i da svoju vlast organizuje po svojoj slobodnoj volji, kao i u saglasnosti sa odlukama Drugog zasedanja Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 29. novembra 1943. godine, Velika antifašistička narodnooslobodilačka skupština Srbije donosi sledeću odluku:

1. Da se Glavni narodnooslobodilački odbor Srbije proširi i rekonstruiše u Antifašističku skupštinu narodnog oslobođenja Srbije, koja će biti najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko telo, nosilac suvereniteta naroda i države Srbije i vrhovni organ državne vlasti demokratske Srbije, kao ravnopravne federalne jedinice demokratske federativne Jugoslavije.

2. Prvu Antifašističku skupštinu narodnog oslobođenja Srbije bira Velika antifašistička narodnooslobodilačka skupština Srbije na svom sadašnjem sazivu. U nju mora biti izabrano najmanje 250 narodnih poslanika. Kasnije skupštine biće birane neposredno na izborima.

3. Antifašistička skupština narodnog oslobođenja Srbije bira Predsedništvo koje se sastoji od predsednika, tri potpredsednika, jednog sekretara i najmanje 25 članova Predsedništva.

4. ASNOS vrši vlast na svojim redovnim i vanrednim sazivima a u vremenu između dva saziva preko svog Predsedništva.

Izvršnu vlast vrši Antifašistička skupština narodnog oslobođenja Srbije preko svog Predsedništva i preko narodne vlade Srbije.

5. Dok se ne obrazuje narodna vlada Srbije njene će poslove voditi Predsedništvo antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije preko posebnih oteka za pojedine grane državne uprave.

6. Predsedništvo Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije, odnosno narodna vlada Srbije, odgovara za svoj rad Antifašističkoj skupštini narodnog oslobođenja Srbije.

7. Predsedništvo Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije, odnosno narodna vlada Srbije, donosi rešenja i naredbe na osnovu zakonskih odluka Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije, na osnovu zakonskih odluka Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije i na osnovu rešenja i naredaba Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije.

8. Sve zakonske odluke Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije obnaroduju se sa potpisom njenog predsednika i sekretara.

9. Sve dosadašnje odluke i propisi Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Srbije prestaju sa ovim da važe ukoliko su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

10. Ova odluka stupa odmah na snagu .. .

Zasedanje Velike antifašističke narodnooslobodilačke skupštine, Srbije, Beograd, 117—120.

IZVEŠTAJ GLAVNOG NARODNOOSLOBODILAČKOG ODBORA VOJVODINE ANTIFAŠISTIČKOM VEĆU NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE SA PRVE SEDNICE GNOOV-a

Belegiš, 12. marta 1944.

... Vaše odluke o pretvaranju AVNOJ-a u vrhovno zakonodavno i izvršno telo kao i o stvaranju prve naše narodne vlade, Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, primljene su u Vojvodini s oduševljenjem; u načelu federativnog i demokratskog uređenja Jugoslavije oni su videli jednu garantiju za svoju budućnost, a vaša odluka o oduzimanju prava zakonite vlade takozvanoj jugoslovenskoj vladi u inostranstvu odgovara opštoj želji naših naroda, koji proklinju sve izdajnike i na svome tlu vode nemilosrdnu borbu do istrebljenja protiv njih ...

J. Popov, n.d., 24.

REZOLUCIJA KONFERENCIJE U ĐAKOVICKOJ MALESIJI

31. decembra 1943—2. januara 1944.

... Kosovo i Metohija — je kraj koji je naseljen najvećim delom šiptarskim narodom, a koji kao i uvek, tako i danas želi da se ujedini sa Šipnijom. Prema tome osećamo za dužnost ukazati pravi put kojim treba da pođe šiptarski narod da bi ostvario svoje težnje. Jedini put da se Šiptari Kosova i Metohije ujedine sa Šipnijom jeste zajednička borba sa ostalim narodima Jugoslavije protiv okupatora i njegovih slugu, jer je to jedini put da se izvojuje sloboda, kada će svi narodi pa i Šiptari biti u mogućnosti da se izjasne o svojoj sudbini sa pravom na samoopredeljenje do otcepljenja. Garancija za ovo jest NOVJ, kao i NOVŠ sa kojom je usko povezana. Pored toga za ovo su garancija naši veliki saveznici Sovjetski Savez, Velika Britanija i Amerika (Atlantska povelja, Moskovska i Teheranska konferencija) .. -¹

S. Aksdć, *Položaj autonomnih pokrajina u ustavnom sistemu SFR Jugoslavije*, Beograd, 1967, 56.

¹ Na savetovanju Oblasnog komiteta za Kosovo i Metohiju, početkom novembra 1943. odlučeno je da se stvori Oblasni narodnooslobodilački odbor za „Kosovo i Dukadin“, kao najviše političko predstavništvo narodnooslobodilačkog pokreta na Kosovu. Uoči drugog zasedanja AVNOJ-a CK KP Albanije je zahtevao da se Metohija pripoji Albaniji. Tito je preko Peka Dapčevića, komandanta II udarnog korpusa, uputio 9. novembra 1943. depešu S. Vukmanoviću da sada nije trenutak da se raspravlja o teritorijalnim pitanjima i da je neophodno pridržavati se zaključaka Moskovske konferencije. Osnivačka konferencija Narodnooslobodilačkog odbora za Kosmet održana je u selu Bunjaj u Đakovičkoj Malesiji, na albanskoj teritoriji, pod kojim se imenom vodi još iz vremena Decanske hrisovulje (prema Enver Hodži — Bujan, što je preovladalo i u našoj publicistici). Na konferenciji je učestvovalo 49 delegata od kojih su 43 bila albanske narodnosti. Pozivajući se na pravo

• 28. marta 1944.

1. Nije trebalo stvarati Pokrajinski komitet i to zbog toga što vaš kraj nije neka posebna kompaktna oblast. Mogli ste stvoriti okružne komitete, koji bi dobili veći broj srezova i veće osamostaljenje (prema uslovima). Zatim, nije takođe trebalo menjati naziv Metohija u Dukađin, iz prostog razloga što pod Dukađin spadaju i krajevi koji prelaze preko bivše jugoslovenske granice. Zato ćete ukinuti naziv Pokrajinskog komiteta i ostati kod starog naziva — Oblasni komitet. Naziv Dukađin, međutim, možete zadržati, ako narod, kako vi navodite, taj kraj zaista tako zove. Ali u svom radu morate voditi računa o tome da ne pređete okvire rada ranijeg Oblasnog komiteta (ne treba stvarati Zemaljsko antifašističko veće nar. oslobođenja, nego se zadržati na Oblasnom NOO-u); takođe morate voditi računa o tome da ne dođe do nesporazuma između vas i albanskih drugova zbog raznih razgraničenja i si., jer to danas nije važno — osnovno je borba protiv Nemaca i svih koji ih pomažu, osnovno je — uvući mase u tu borbu, ostvariti jedinstvo svih nacionalnosti u toj borbi, a ostalo je sporedno.

2. U rezoluciji sa vašeg savetovanja od 4—5 novembra, kao i u proglasu povodom oktobarske revolucije, postoje izvesne krupnije političke greške, kako sektaškog tako i oportunističkog karaktera. Mi ćemo ukazati na najvažnije:

a) Svako popularisanje Balkanskog štaba je nepravilno. Taj štab i ne postoji. Njegovo značenje bi se na praksi svelo na to da umanjí značaj našeg pokreta, našeg Vrhovnog štaba, a pred inostranstvom bi izgledalo kao da se stvara neka balkanska „internacionala“, što bi reakcija svih boja mogla samo da iskoristi za izolaciju oslobodilačkih pokreta. U tom smislu smo već pisali i drugu Tempu, ali ne znamo da li ste i vi obavešteni o našem stavu.

b) U vašoj rezoluciji, kao i u proglasu, vi postavljate pitanje borbe za dnevne zahteve (radno vreme, nadnice). To je principijelno nepravilno. Naš stav nije i ne može biti, u doba rata i ustanka, takav. Kad je Partija stala na stanovište ustanka, onda treba na toj poziciji ostati odlučno do kraja. To je zakon svakog oružanog ustanka. Naš stav je — ne raditi za okupatora, napuštati posao i laćati se oružja, a postepenost u izdizanju svesti masa, u ovom slučaju, ostvaruje se ne takvim zahtevima — koji u situaciji ustanka guraju mase ka reformizmu — nego propagandnim radom i razvijanjem sitnih diverzionih i oružanih akcija.

naroda na samoopredeljenje, uključujući i otcepljenje, konferencija je izrazila shvatanje da su Kosovo i Metohija krajevi naseljeni najvećim delom „šiptarskim narodom“, koji je, kao i uvek, i danas izrazio želju za ujedinjenjem sa „Šipnijom“. CK KPJ je ocenio parolu o prisajedinjenju Kosova i Metohije Albaniji kao „parolu“ neprijateljskih snaga koje idu za tim da od demokratskog pokreta Jugoslavije otkidaju i „otru“ parče po parče teritorije i u prvi plan nameću ne pitanje borbe protiv okupatora, nego razgraničenje i nacionalne suprotnosti. Reagujući na politiku rukovodstva KP na Kosovu i Metohiji, CK KPJ nije prihvatio stvaranje „Pokrajinskog komiteta“, niti promenu naziva „Metohija“ u „Dukađin“, jer su se pod njim podrazumevali krajevi koji su prelazili jugoslovenske granice. Pošto na Kosovu i Metohiji nije postojala slobodna teritorija, CK KPJ je smatrao da NOO treba da zadrži samo inicijativni karakter, kao organ političkog jedinstva masa, a ne kao organ vlasti.

c) Iz rezolucije nije jasan karakter vašeg Oblasnog NOO-a. Taj odbor može biti samo inicijativni, može biti samo organ političkog jedinstva masa, a ne sme mu se dati karakter vlasti — mada on treba da rukovodi nižim odborima gde ovi postoje. To zbog toga što vi nemate slobodne teritorije. Izlaganje druga Džavida Nimanija o NOO-ima je sasvim pravilno i ono može da posluži kao primer dobrog postavljanja tog pitanja. Mi vam samo ukazujemo na to da posvetite što veću pažnju širini i demokratsčnosti odbora i da veštački ne formirate Partiju, koja svojim upornim radom ostvaruje rukovođuću ulogu u njima.

d) U vašem oktobarskom proglasu, koji je rađen prilično šablonski, kako se pisalo pre nekoliko godina, takođe ima grešaka. Danas treba isticati borbu protiv nemačkih zavojevača, a ne bacati fraze, koje mase ne razumiju i koje samo škode, kao što su „baza svetske proleterske revolucije“, „svetski imperijalisti“, i si.

e) U vašoj rezoluciji nije se, takođe, pravilno prišlo ni pitanju omladine. Vi govorite o nekim legalnim i polulegalnim omladinskim organizacijama, pa •— štaviše — io nekim nelegalnim četama i bataljonima. Razume se, u omladinskim organizacijama koje su pod uticajem neprijatelja treba raditi, treba razvijati naše nelegalne forme rada, ali stvarati čete i bataljone koji ne ratuju, koji nisu aktivne vojne formacije — nepravilno je i nema nikakvog smisla. Inače, za omladinu treba pronaći najšire forme rada, prema uslovima — većinom nelegalne i legalne na oslobođenoj teritoriji (USAOJ). Za polulegalne uslove rada mi vidimo, obzirom na teror, izvesne mogućnosti samo u neprijateljskim organizacijama, ukoliko ove postoje. U tom pogledu ne treba imati iluzija.

3. Rad oko Oblasnog odbora u osnovi je pravilan, a proglas je pravilan i lep. Mi vam, u vezi s tim, ukazujemo na to — kako treba da pridete nacionalnom pitanju.

Treba, pre svega, da shvatite i najšire popularišete odluke Antifashičkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije. U čemu je suština i smisao ovih odluka? U tome da te odluke obezbeđuju ravnopravnost svim narodima, da one omogućuju pravo na samoopredeljenje. One su uperene protiv svih hegemonista, koji hoće da stvaraju razne „velikonalne“ države (velikosrba, velikohrvata, velikoalbanaca, itd.).

Vama, drugovi, treba da je jasno a, priznajući i uviđajući te principe, to pravo može da se stekne, da se izvojuje samo borbom i u borbi protiv imperijalizma, konkretno — protiv nemačkog imperijalizma, čiji je glavna podrška raznim šovinističkim klikama. Treba uložiti maksimalne napore da se arnautskim masama objasni ta stvar. Nema i ne može biti ne samo slobodne Albanije, nego ni slobodnog albanskog življa, ma gde i u ma kom kraju, ako se to pravo ne izvojuje u borbi protiv Nemaca i njihovih pomagača. Narod koji to ne shvati, koji se ne bude odlučno latio oružja da izvojuje to pravo i svoju slobodu, biće i osać igračka u rukama raznih reakcionarnih klika, kako iz inostranstva, ako i njihovih agentura u zemlji. Ratovi s Nemcima protiv NOV i POJ albanskog oslobodilačkog pokreta, a istovremeno pričati i tobože se »oriti za „ujedinjenje“ Albanije — zar to nije isti posao koji u Srbiji rše Nedić i Mihailović a u Hrvatskoj Pavelić i Maček — za račun Nena, protiv nezavisnosti i budućnosti albanskog naroda.

Danas se, drugovi, radi ne o tome da se razgraniči Albanija i Jugoslavija — obe okupirane od Nemaca — nego da se obe, oružanom •orbom, oslobode od njih. Zato svako postavljanje pitanja razgraničenja — u stvari pomaže Nemcima da podstiču jedan narod protiv dru-

gog. Nemci danas rado nude kome stignu razne teritorije i oblasti, ... bi na taj način mogli da mobilišu mase u pojedinim krajevima za borbu protiv oslobodilačkih pokreta u drugim krajevima.

Dalje, treba voditi računa o tome da je oslobodilački pokret danas najjači u Jugoslaviji i da susjedni mali narodi (kao npr. Albanci) mogu da se, relativno lako, oslobode u naslonu na narode Jugoslavije, i u bratstvu s njima, koji, sa svoje strane, neće ugnjetavati druge narode i osvajati tuđe zemlje.

Danas bi, dakle, bilo iz osnova pogrešno postavljati ili rešavati ma kakva sporna pitanja. Njih mogu pravilno rešiti samo slobodni narodi, u oružanoj borbi za slobodu, protiv zajedničkog neprijatelja — nemačkih okupatora.

Tako treba gledati na ta pitanja i sve ostalo podrediti njima. Otkloniti sve što bi ometalo, otežavalo podizanje masa na oružanu borbu.

Albanskim masama treba jasno ukazati na to da ratujući za Nemece oni idu putem nacionalne katastrofe, putem robovanja Nemcima i njihovim slugama, koji su se prodavali svim zavojevačima. One se igraju sa svojom nacionalnom budućnošću, s boljim životom, s unutrašnjom slobodom. Sutra će srećni i slobodni biti samo oni narodi koji to danas izvojuju oružjem u ruci protiv njemačkih osvajača i njihovih reakcionarnih pomagača, nosilaca onoga što koči slobodan razvitak naroda, što trguje sa nezavisnošću, bogatstvom i čašću nacije..²

V. Dedijer, *Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita*, 2, 1065—66.

² Izneti stav CK KPJ je zastupao u toku celog rata, suprotstavljajući se razgraničenju dok traju borbe za oslobođenje. Od rukovodećih tela narodnooslobodilačkog pokreta se zahtevalo da se razvija narodnooslobodilačka borba i okupator protera, a narodi zatim izjasne o svojoj budućoj sudbini. U pomenutoj paskvili Enver Hodža 40 godina kasnije napada KPJ zbog navodne nedoslednosti, jer je zastupala pravo naroda na samoopredeljenje u slučaju Istre i Slovenačkog primorja, ali ne i u slučaju Kosova i Metohije, gubeći iz vida da se u prvom slučaju radilo o hrvatskom i slovenačkom stanovništvu koje je posle prvog svetskog rata pripalo Italiji na osnovu tajnog Londonskog ugovora, zemlji koja je u drugom svetskom ratu bila okupator i jedan od stubova Osovine za razliku od narodnooslobodilačkih pokreta Jugoslavije i Albanije kao novih istorijskih subjekata istovetnih nacionaloslobodilačkih i socijalnih težnji koji su prihvatili princip izjašnjavanja naroda o svom položaju u okviru borbe protiv okupatora.